

**УНІВЕРСИТЕТ
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ**

**ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
(15 листопада 2024 року)**

№ 102

Переяслав – 2024

УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ

Рада молодих учених університету

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
**«ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

15 листопада 2024 року

Вип. 102

Збірник наукових праць

Переяслав – 2024

УДК 001(477)«19/20»
ББК 72(4Укр)63
В 54

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»:
Зб. наук. праць. Переяслав, 2024. Вип. 102. 236 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В. П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Воловик Л. М. – кандидат географічних наук, доцент

Євтушенко Н. М. – кандидат економічних наук, доцент

Кикоть С. М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Носаченко В. М. – кандидат педагогічних наук, доцент

Руденко О. В. – кандидат психологічних наук, доцент

Склярєнко О. Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Солопко І. О. – кандидат фізико-математичних наук, доцент

Юхименко Н. Ф. – кандидат філософських наук, доцент

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій.

©Рада молодих учених університету
©Університет Григорія Сковороди
в Переяславі

3. Energy & Environment. *Statistica – The Statistics Portal for Market Data, Market Research and Market Studies*. URL. [khttps://www.statista.com/markets/408/energy-environment/](https://www.statista.com/markets/408/energy-environment/) (date of access:14.11.2023).

4. Bashlai S., Pihul O., Somushkin V., Glukh V., and Kulahin D. Environmental management of modern international corporations in the context of sustainable development. *E3S Web of Conferences*, 559 (2024) 01001. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202455901001>.

5. Башлай С. В., Резніченко В. П. «Зелена хімія» та інноваційні матеріали: екологічно безпечні продукти. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Технічні науки»*. 2023. №6(327). С.142-149. DOI: <https://www.doi.org/10.31891/2307-5732-2023-327-6>.

УДК 658.012.12

*Вікторія Неверовська
(Харків)*

ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЕВРИСТИЧНИХ МЕТОДІВ У ГОСПОДАРЬСЬКОМУ АНАЛІЗІ

У статті розглядаються різні види евристичного методу аналізу господарської діяльності. Описано суть методів та особливості їх застосування на підприємстві. Досліджено переваги та недоліки видів евристичного методу та ефективність їх застосування в управлінні господарської діяльності.

Ключові слова: аналіз господарської діяльності, евристичні методи, прийоми, класифікація методів.

The article considers various types of heuristic methods of economic analysis. It describes the methods' essence and features of application at the enterprise. It also studies the methods' advantages and disadvantages and their effectiveness in managing economic activity.

Keywords: analysis of economic activity, heuristic methods, techniques, classification of methods.

Господарська діяльність кожного підприємства завжди супроводжується таким процесом як аналіз. Він проводиться для подальшого прийняття рішень управлінським персоналом щодо підвищення ефективності діяльності підприємства та прогнозу розвитку економічної ситуації. Аналіз господарської діяльності підприємства – комплексне вивчення стану і розвитку господарської діяльності у взаємозв'язку з його технічним рівнем і соціальним розвитком колективу для оцінення виконання заданих показників, виявлення внутрішньогосподарських резервів і підвищення ефективності виробництва [1, с. 4]

Для досягнення мети аналізу господарської діяльності використовуються різні прийоми: традиційні, математичні та евристичні. Особливістю останніх є творчий підхід та особистий досвід фахівця. Класифікація евристичних методів складена автором на базі [4], [5] та зображена на рис.1.

У своїх статтях, наукових роботах, підручниках досліджували евристичні методи різні вітчизняні фахівці у сфері економічного аналізу: Р. Шурпенкова, О. Гірняк, О. Сердюк, О. Загородна, В. Серединська, О. Пацула, О. Адлер, О. Лесько та ін.

Метою статті є розкриття сутності різних видів евристичного методу аналізу господарської діяльності, оцінка переваг та недоліків найбільш поширених прийомів.

Евристичні методи є загальнонауковими, тобто використовуються в різних сферах діяльності людини, і ґрунтуються на творчому мисленні та інтуїції фахівця. В аналізі господарської діяльності вони застосовуються для прогнозування розвитку економічної ситуації, якщо розв'язання задачі іншими методами недостатнє [5].

Найпоширенішим методом вважається метод «мозкового штурму». Він застосовується, коли потрібно знайти якомога більше можливих варіантів вирішення однієї проблеми. Керівник групи ставить питання, а кожен учасник пропонує свої ідеї, розвиває пропозиції своїх колег. Наголос робиться на кількості рішень, які, на перший погляд, можуть здаватися абсурдними та нереалістичними, тобто якість цих рішень на даному етапі не важлива. Критика будь-яких пропозицій є неприпустимою. При цьому рекомендується участь різних фахівців у дискусійній групі (бухгалтерія, менеджмент, фінансисти, технологи тощо) та уникнення безпосереднього взаємозв'язку керівник-підлеглий, щоб створити якомога простішу атмосферу, де кожен учасник почуватиметься рівноправним. Тривалість одного обговорення триває одну-півтори години. Зібрання всіх ідей продовжується відкиданням зайвих і обранням найкращої. Перевагою методу є велика кількість генерування пропозицій, можливість прийняття рішення в умовах недостатності ресурсів та нестандартні рішення, а недоліком – повторюваність ідей.

Рис. 1. Класифікації евристичних методів аналізу господарської діяльності

Експертні методи – використання думки фахівців для прогнозування майбутніх результатів та оцінки певного об'єкта. Застосовуються у декілька етапів: визначення мети, залучення аналітиків, розробка програми або плану дискусії, створення експертної групи, проведення опитування, систематизація інформації, підготовка варіантів рішень. Рекомендується залучення фахівців, які не зацікавлені в жодному з варіантів вирішення проблемного питання.

Індивідуальні експертні методи, такі як інтерв'ю та анкетування, враховують думку профільних експертів. Розмова з аналітиком або письмові відповіді фахівця розкривають фактори, що визначають стан досліджуваного об'єкта, шляхи і засоби зміни стану об'єкта у бажаному напрямку [3, с. 66]. Найголовніша перевага методів полягає в простоті їх проведення та малою кількістю залучених людей. Недоліком є суб'єктивізм та залежність результату від професійних навичок опитуваного, його обмеженості знань у суміжних сферах діяльності та погляд на ситуацію лише з однієї точки зору.

Методи аналогій та асоціацій передбачають порівняння досліджуваної ситуації зі схожою або з тією, що відбувалася раніше. Учасники групи, що обговорюють проблему, створюють асоціативний ряд, який подібний до дискусійного питання, та на основі цього приймаються рішення. Дані методи базуються на попередньому досвіді, можуть використовуватися в рутинних задачах, не підходять для вирішення більш складних питань. Наприклад, метод фокальних об'єктів полягає в тому, що на об'єкт, який потребує модернізації, переносяться якості інших об'єктів. Таким чином досягається покращення пристроїв, механізмів, виробничих процесів, виготовленої продукції тощо. Метод синектики застосовується, покладаючись на здатність людини ефективніше діяти в незнайомому середовищі, швидко адаптуючись до нього. Збирається група з 5-7 спеціалістів, яка обговорює, як подібна проблема вирішується в інших сферах, інколи несумісних (коли для розвитку технології звертаються до біології). Це допомагає вийти за рамки прийнятного в одній сфері мислення та впроваджувати інноваційні ідеї.

Метод ключових (контрольних) запитань застосовують для всебічного розгляду проблеми. Постановка всіх можливих питань за однією темою допомагає спланувати рішення проблеми, створивши алгоритм послідовних дій, при цьому не випустити з уваги важливі деталі та зібрати якомога повнішу інформацію.

Метод Паттерн полягає в тому, що вирішення задачі зводиться до поділу цієї задачі на менші до тих пір, поки кожне питання не стане таким, яке експерт не зможе оцінити всебічно. Дані аналізуються за ступенем важливості та взаємної корисності. Метод включає в себе застосування двох інших методів:

1. Метод сценаріїв – детальний опис проблеми, після чого встановлюється послідовність дій для її вирішення з метою складання плану, як з точки «А», урахувавши всю відому інформацію в минулому та теперішньому стані, прийти в точку «Б»

2. Метод «дерева цілей (рішень)» – графічне зображення послідовності дій виконання плану із розрахунком імовірності вдалого застосування того чи іншого способу, тобто систематизація даних, зібраних за попереднім методом. Застосовується для прийняття управлінських рішень з розглядом різних альтернативних варіантів досягнення цілей. Метод передбачає залучення фахівців у питаннях, які потребують професійної оцінки.

Серед переваг методу Паттерн можливо виділити системність підходу до вирішення найскладніших проблемних питань. Недоліком є відсутність принципів і прийомів структуризації, неможливість виявлення неточностей, пропусків та помилок у плані.

Метод колективного блокноту підходить для групи, серед учасників якої є люди, які не можуть озвучити свої рішення з різних причин (наприклад, страх сказати щось не те). Керівник роздає блокноти з питаннями або описом проблеми кожному фахівцю. Наступні умовно два тижні учасники записують свої ідеї, роблять помітки, а потім віддають нотатки керівнику, який систематизує й оцінює інформацію та виносить на дискусію отриманий матеріал. Таким способом думки переосмислюються протягом якогось часу, тому є більш послідовними, але деякі ідеї можуть втратитися через несвоєчасність їх запису.

Метод Дельфі полягає в проходженні анонімного опитування, зазвичай за допомогою листування. Незалежні експерти дають свою оцінку проблеми, роблять прогноз на майбутнє тощо. Дані збираються та систематизуються (вказується спільне та фіксується відмінне) третьою особою. Після цього учасники опитування ознайомлюються з висновком щодо попередніх відповідей і надають нові, урахувавши думку інших експертів. Опитування-висновок повторюються до тих пір, поки група не дійде консенсусу. Відсутність безпосереднього контакту та анонімність учасників дозволяють уникнути суперечок між фахівцями та домінування ідей людини, яка є більш авторитетною в групі або просуває свої думки за рахунок лідерських якостей, коли менш харизматична людина з кращою ідеєю не може просунути свою. Хоча даний метод показує високу результативність, на практиці трапляються неуспішні кейси. Пояснення знаходяться різні: неправильне застосування методу, складність прогнозування в деяких сферах, завеликі

повноваження в організатора, більшість не підтримує думку меншості, яка висувала більш креативні та ефективні рішення, психологічне бажання бути в більшості призводить від відмови своїх менш популярних рішень і т.д.

Економіко-математичні методи на основі теорії ігор, тобто дослідження ситуації та пошук рішень в умовах невизначеності. Метод застосовується, якщо існує конфлікт, зазвичай мова йде про прогнозування дій конкурентів. Гравці по черзі або одночасно роблять свої ходи, намагаючись отримати максимум з мінімуму, який залишає суперник. Якщо короткостроково досягти мети неможливо, то головною задачею постає питання виграшу часу для обміркування подальшої стратегії.

Метод «чорної дошки» зазвичай використовується під час проведення відеоконференцій. Здійснюється обговорення проблеми та пошук альтернативних рішень із зазначенням усіх змін щодо інформації, яка стосується проблемного питання, що і зображується на дошці. Метод буде ефективним для вирішення питань з чітко окресленою метою.

Висновки. Евристичні методи в економічному аналізі застосовуються як основа для прийняття управлінських рішень поряд із математичними методами, які не завжди дають вичерпну інформацію. Неможливо кількісно оцінити традиції, досвід, мораль, думку експертів тощо. Евристичні методи орієнтовані на розвиток і мають на меті пошук можливостей. Це дозволяє підприємству ефективно аналізувати причини змін, на основі чого приймати управлінські рішення та залишатися конкурентоспроможним гравцем на ринку.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Адлер О.О., Лесько О.Й. Аналіз господарської діяльності: навч. посібник. Вінниця: ВНТУ, 2019. 115 с.
2. Пацула О.І., Гончарук Я.А., Яремко І.Й., Бардаш С.В. Аналіз господарської діяльності: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 336 с.
3. Сіменко І.В., Косова Т.Д. Аналіз господарської діяльності: навч. посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 384 с.
4. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу: навч. посібник. Київ: Знання, 2008. 639 с.
5. Шурпенкова Р.К. Особливості застосування евристичних методів в аналізі господарської діяльності підприємства. *Вісник Університету банківської справи*. 2016. №1-2 (25-26). С. 84-88.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор Азаренков Г. Ф.

УДК 330.34

*Олена Субот
(Маріуполь)*

ЕКОНОМІКА ЯК НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Економіка, як наука, постійно еволюціонує, пристосовуючись до змін у суспільстві, технологіях, політиці та глобальних викликах. Зараз ми стоїмо на порозі нових, потенційно революційних змін, які можуть кардинально змінити спосіб, яким ми розуміємо економічні процеси і взаємодії. Інновації в області штучного інтелекту, сталий розвиток, глобалізація, зміни клімату та соціальні трансформації відкривають перед економікою нові горизонти. Якою ж стане економіка як наука в майбутньому?

Ключові слова: економіка, глобалізація, інновації, цифровізація, економіка поведінки, ресурси.